

Ústavní právo I. (2017) Písemný úkol č. 7+8: Premiérka Kateřina

V parlamentních volbách konaných v termínu 29. a 30. září 2017 získá většinu politická strana, která není prezidentovi republiky sympatická. Ten proto nejmenuje předsedou vlády lídra vítězné politické strany, nýbrž hledá jiného vhodného kandidáta či kandidátku na post premiéra. Po několikátýdenních povolebních rokováních a rozhovorech prezident republiky prohlásí, že za nejvhodnějšího kandidáta na post předsedy vlády považuje svou dceru Kateřinu, která v parlamentních volbách vůbec nekandidovala.

Kateřina souhlasí, že se ujme funkce předsedkyně vlády, a navrhne prezidentovi, aby do vlády jmenoval 20 jejích kamarádek. Prezident dceře vyhoví a dne 22. prosince 2017 jmenuje novou vládu. Členky této vlády složí v tentýž den slib do rukou prezidenta republiky. Jedna z nově jmenovaných ministryní je členkou církve, která považuje slovo "svědomí" za posvátné, a proto složí slib v tomto znění: "Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony a uvádět je v život. Slibuji na svou čest, že budu zastávat svůj úřad **čestně** a nezneužiji svého postavení." Ostatní členky vlády složí slib ve znění čl. 69 odst. 2 Ústavy.

Vláda se chopí své funkce až v úterý 2. ledna 2018, a to jednak vzhledem k vánočním svátkům a jednak z toho důvodu, že některé nově jmenované ministryně musí ještě ukončit své působení ve funkcích, jejichž povaha odporuje výkonu jejich funkcí ve vládě. V průběhu ledna učiní nová vláda několik důležitých exekutivních rozhodnutí, a to zejména z důvodu, že země byla více než tři měsíce bez vlády a situace si vyžaduje radikální kroky.

Premiérka Kateřina se svou vládou předstoupí před Poslaneckou sněmovnu s žádostí o vyslovení důvěry v pátek 26. ledna 2018 a tvrdí, že lhůta podle čl. 68 odst. 3 Ústavy je zachována, jelikož vláda započala svou činnost až 2. ledna 2018. Kdyby Poslanecká sněmovna s tímto argumentem nesouhlasila, vláda dále tvrdí, že z nálezu Ústavního soudu ve věci Pl.ÚS 33/97 je zřejmé, že státní svátky se do běhu lhůty nepočítají, a vzhledem k vánočním a novoročním svátkům je tedy lhůta stejně dodržena.

Vláda nezíská v Poslanecké sněmovně důvěru, avšak nepodá demisi. Prezident republiky je v této době natolik zaneprázdněn svou účastí v dalších prezidentských volbách, že si nenajde čas na odvolání vlády. Až koncem února 2018, po svém opětovném zvolení do funkce, začne prezident přemýšlet o dalším řešení situace. Opět absolvuje několik jednání a rozhovorů, avšak opět se rozhodne, že premiérkou jmenuje svou dceru Kateřinu. Toto své rozhodnutí opírá mimo jiné i o to, že když byl opětovně zvolen prezidentem, má jeho rozhodnutí vysokou legitimitu.

Kateřina prezidentovi opět navrhne kandidáty do vlády ze svého okolí. Prezident republiky, poučen z neúspěchu první vlády, však Kateřině promluví do duše a přesvědčí ji, aby vládu obsadila lidmi, kteří mají v příslušných oblastech dlouholetou expertizu. Kateřina se sice s názorem svého otce neztotožňuje, ale neklade mu odpor. Prezident tedy začne oslovovat experty v různých oblastech a za několik týdnů se mu podaří najít 10 kandidátů a kandidátek.

V úterý 17. dubna 2018 prezident republiky opět jmenuje svou dceru Kateřinu předsedkyní vlády a vyjmenuje spolu s ní i 10 ministrů a ministryň. Jelikož je členů vlády méně než ministerstev, některé rezorty se z důvodu obsahové blízkosti spojí: ministr kultury bude zároveň ministrem školství, ministryně pro místní rozvoj bude zároveň ministryní životního prostředí, předsedkyně vlády bude zároveň pověřena řízením ministerstva financí, a prezident republiky, jelikož je vrchním velitelem ozbrojených sil, se ujme řízení ministerstva obrany.

Nová vláda se chopí svých funkcí ještě v tentýž den. Ministryně první vlády nekladou odpor a z ministerstev odejdou, s výjimkou ministryně obrany, která argumentuje jednak tím, že nepodala demisi ani nebyla ze své funkce odvolána, a zároveň protestuje proti tomu, aby v čele ministerstva stál prezident republiky, což považuje za hrubě protiústavní. Prezident v této situaci nakonec ustoupí a přenechá rezort obrany původní ministryni.

I druhá vláda přijímá klíčová exekutivní rozhodnutí o směřování země a vládne (v rámci možností) „pevnou rukou“. Vládnutím je však zaneprázdněna natolik, že ani po 30 dnech nepředstoupí před Poslaneckou sněmovnu s žádostí o vyslovení důvěry.

Poslanecká sněmovna v této situaci postupuje podle čl. 68 odst. 4 Ústavy a navrhne prezidentu republiky svého kandidáta na post předsedy vlády rozhodnutím přijatým v pátek 18. května 2018. Prezident se však návrhem odmítá zabývat, dokud Poslanecká sněmovna nevysloví současné vládě nedůvěru. Poslanecká sněmovna tedy postupuje podle čl. 72 Ústavy a vysloví druhé vládě nedůvěru na své schůzi v úterý 29. května 2018. Prezident čeká na demisi vlády, avšak když vláda demisi nepodá, sám ji dne 15. června 2018 odvolá podle čl. 75 Ústavy. Zároveň však podle čl. 62 písm. d) Ústavy pověří tuto vládu vykonáváním jejich funkcí prozatímně až do jmenování nové vlády.

Prezident republiky následně vyzve Poslaneckou sněmovnu, aby mu (opětovně) navrhla nového kandidáta či kandidátku na post předsedy vlády. Poslanecká sněmovna odkáže na své usnesení ze dne 18. května 2018, avšak prezident republiky považuje toto usnesení za obsoletní. Poslanecká sněmovna se tedy v úterý 26. června 2018 opět usnese na svém (původním) kandidátovi na post předsedy vlády a předloží tento návrh prezidentu republiky.

Prezident republiky prohlásí, že již začalo letní období, kdy se ve vedení státu stejně nedějí žádné významné události, takže si vyhrazuje čas na přemýšlení o vhodnosti kandidáta navrženého Poslaneckou sněmovnou. Občanům slibuje, že premiéra jmenuje po skončení okurkové sezóny. Druhá vláda tak vládne až do září 2018, což znamená, že téměř rok po konání parlamentních voleb země pořád nemá vládu, která by jakkoli reflektovala výsledky voleb.

Část I.: (5b.)

- Může prezident republiky nejmenovat předsedou vlády lídra vítězné politické strany?
- Může prezident republiky jmenovat předsedkyní vlády svou dceru?
- Může prezident podruhé jmenovat předsedou vlády člověka, jehož vláda nezískala důvěru?
- V jaké lhůtě může / musí prezident republiky jmenovat předsedu vlády?
- Může prezident republiky jmenovat do vlády kohokoli, koho mu navrhne premiér(ka)?
- Pokud premiér(ka) nenamítá, může prezident vybrat členy vlády sám?
- Může prezident jmenovat více členů vlády, než kolik v ČR působí ministerstev?
- Může prezident jmenovat méně členů vlády, než kolik v ČR působí ministerstev?
- Může člen(ka) vlády při skládání slibu nahradit jedno ze slov slibu synonymem?
- Jaká pravidla ohledně běhu lhůt v ústavním právu stanovil nálezný Pl.ÚS 33/97?
- Co se má podle Ústavy stát, když Poslanecká sněmovna nevysloví vládě důvěru?
- Může prezident republiky sám řídit ministerstvo?

Část II.: (5b.)

Jaké další ústavněprávní problémy v textu nacházíte? Analyzujte je a navrhněte řešení.